

معاونت پژوهش و انتشارات جامع انقلاب اسلامی
Vice President For Research

راه‌های جامع پایان نامه نویسی - قسمت هشتم

۸ راه ساده برای جلوگیری از سرقت ادبی (+مثال)

دسته بندی : پایان نامه نویسی

این روزها، دسترسی به اطلاعات مختلف به راحتی برای همه مقدور است. با چند کلیک ساده به سادگی به اقیانوس وسیعی از اطلاعات دسترسی پیدا خواهید کرد. اما ماجرا از این قرار است که شما به راحتی نمی‌توانید از اطلاعات در دسترس‌تان در پایان نامه یا هر اثر دیگری استفاده کنید.

علت این است که احتمال به دام افتادن در تله سرقت ادبی بسیار بیشتر از آن است که فکر می‌کنید. یعنی با آوردن اطلاعاتی از یک پروژه، پایان نامه، مقاله و تحقیق دیگران در اثر علمی خود به راحتی می‌توانید برچسب سرقت ادبی را به کارت‌تان بزنید. پس باید حواس‌تان را در این زمینه کاملاً جمع کنید. **سرقت علمی** یا سرقت ادبی نوعی کلاهبرداری است و پیشگیری از آن بسیار اهمیت دارد. خبر خوب این است که راه‌های ساده‌ای برای جلوگیری از سرقت ادبی وجود دارد.

چگونه از سرقت ادبی جلوگیری کنیم؟

در صورتی که در پی تکمیل فرآیند تحقیق و نوشتن پایان نامه خود، این مراحل را دنبال کنید، پیشگیری از سرقت ادبی واقعا ساده می‌شود:

- ۱- اطلاعات مربوط به همه منابع مورد استفاده در مرحله تحقیق‌تان را ذخیره یا یادداشت کنید.
- ۲- از نقل قول و پارافریز استفاده کنید و درست خلاصه کنید.
- ۳- نقل قول‌های صحیح بیاورید و فهرست مرجعی مطابق سبک تعیین شده مرجع خودتان متضمن شوید.
- ۴- پایان نامه و مقاله‌تان را به طور کامل بررسی کنید تا هیچگونه سرقت ادبی در آن وجود نداشته باشد.
- ۵- پایان نامه یا مقاله خود را با یکی از نرم افزارهای بررسی سرقت ادبی بررسی کنید. در ادامه توضیحات بیشتری در این باره تقدیم‌تان خواهیم کرد.

منابع مورد استفاده تان را ذخیره کنید

به محض این که اطلاعاتی از یک منبع خاص را یادداشت کردید، یا آن را ذخیره کنید یا همه اطلاعات مربوطه را ضبط کنید تا بتوانید بعداً به راحتی آن را پیدا کنید. یک فهرست کامل از تمامی منابع استفاده شده تهیه کنید یا از نرم افزارهای خاصی مانند [EndNote](#)، [Mendeley](#)، [CiteULike](#)، [RefBase](#) و [Papers](#) استفاده نمایید. فایل‌های پی‌دی‌اف (PDF)، فایل‌های ورد (Word) و غیره را مستقیماً بر روی رایانه‌تان ذخیره کنید. برای تمام فایل‌های تان نامی واضح بگذارید. به عنوان مثال نام نویسنده و سال انتشار آن. هر منبع اینترنتی که از آن استفاده می‌کنید را به عنوان favorite در مرورگر خود علامت‌گذاری کنید. چرا که با این روش می‌توانید یک پوشه نشانه (bookmark) جداگانه ایجاد کنید و در آن تمامی منابع آنلاین را برای پایان نامه خود اضافه نمایید.

از نقل قول استفاده کنید

برای به اشتراک گذاشتن ایده‌های دیگران، می‌توانید از نقل قول، بازنویسی یا خلاصه منبع‌تان استفاده کنید. همچنین واجب است ایده سایر پژوهشگران به درستی در متن ذکر شده باشد.

این یک گام کلیدی در راستای اجتناب از سرقت ادبی است. اگر نقل قول‌ها و یا ایده‌های مورد استفاده را ذکر نکنید، مرتکب سرقت ادبی خواهید شد. اگرچه استفاده زیاد از نقل قول‌هایی که به درستی استناد شده اند، موکداً سرقت ادبی محسوب نمی‌شود اما همچنان باید با دانشگاه یا مشاور پایان نامه خود درباره اینکه چه درصد مقبولی از پایان نامه شما می‌تواند متشکل از نقل قول‌ها باشد مشورت کنید. حتی اگر تمام استنادهای استفاده شده در پایان نامه شما صحیح باشد، ممکن است به دلیل استفاده بیش از حد از نقل قول‌ها به جای بازنویسی و برداشت خودتان از متن، نمره از دست بدهید.

چگونگی نقل قول (با فرمت APA)

درست: «هر توصیفی از صحنه یک رویداد یا موقعیت یک جسم در فضا، براساس مشخصات نقطه‌ای است که یک جسم سخت (مرجع) با آن رویداد یا جسم همخوانی دارد» (انیشترین، ۱۹۲۰، صص. ۶-۵).

نادرست: «هر توصیفی از صحنه یک رویداد یا موقعیت یک جسم در فضا، براساس مشخصات نقطه‌ای است که یک جسم سخت (مرجع) با آن رویداد یا جسم همخوانی دارد.»

بررسی نهایی: متن، کلمه به کلمه از متن اصلی کپی شده است. علامت نقل قول لحاظ شده است. نقل قول صحیح در متن قرار گرفته است.

درست: در اوایل ماه مارس ۲۰۱۸ بیش از ۱۵۰ دیپلمات روسی از بیش از دوازده کشور اخراج شدند. آنها پس از مسمومیت جاسوس سابق روسیه، سرگئی وی. اسکرپپال، اخراج شدند. اسکرپپال و دخترش هر دو از حمله عصبی ناشی از مسمومیت جان سالم به در بردند که در نهایت منجر به رویارویی روسیه و غرب شد (شوئرتز و بری، ۲۰۱۸، پاراگراف. ۳)

نادرست: سرگئی وی. اسکریپال، جاسوس سابق روسیه، در آغاز ماه مارس ۲۰۱۸ به دلیل عامل عصبی نادر و سمی، تا سر حد مرگ مسموم شد. این رویداد موجب یک درگیری خشن بین روسیه و غرب شد و منجر به اخراج بیش از ۱۵۰ دیپلمات روسی از بیش از ۲۰ کشور جهان شد (شوئرتز و بری، ۲۰۱۸، پاراگراف. ۳).

بررسی نهایی: متن به طور کامل با کلمات خودتان بازنویسی شده است – تا جایی که امکان داشت (مثلاً در مثال بالا، مترادف “مسموم شده” یا “بین روسیه و غرب” وجود ندارد، بنابراین این کلمات با همان منبع اصلی خود حفظ می شوند) استناد صحیح نیز گنجانده شود.

نکاتی برای حفظ نقل قول ها و تنظیم مجدد

- هنگام نوشتن، متونی که ایده‌های دیگران و یا نقل قول‌ها در بر می‌گیرند هایلایت کنید تا بعداً بررسی یا اضافه کردن نسخه کامل استنادات برای تان آسان‌تر شود.
- نظرانی اضافه کنید تا به خودتان بخش‌هایی را که باید منبع اضافه کنید یا قسمتی از متن را اصلاح کنید یادآور شوید.

استنادات صحیح و فهرستی کامل از مرجع متضمن شوید

هر اشاره ای از ایده ذکر شده در سایر منابع باید دارای استناد باشد و با مرجع کامل فهرست ادبیات در آخر پایان نامه مطابقت داشته باشد. فرمت استنادات و فهرست ادبیات شما بستگی به سبک مرجع تعیین شده دارد.

نبایدها در استناد کردن را بشناسید

موارد نادری وجود دارند که شما در آنها نیازی به استناد منبع اطلاعات خود ندارید. این مورد به طور کلی زمانی اتفاق می‌افتد که اطلاعات ذکر شده به عنوان دانش عمومی پذیرفته شده باشند. به گفته ام آی تی (MIT)، استنادها در این موارد به کار گرفته نمی شوند:

«اطلاعاتی که خواننده معمولی و تحصیل کرده، بدون متوسل شدن به یک مرجع قابل اعتماد، برایش پذیرفته و موثق است.»

برای تعیین این که آیا شما نیاز به استناد اطلاعات دارید یا نه، از خودتان این سؤالات را بپرسید:

- آیا این اطلاعاتی است که عموم مردم می‌دانند؟ به عنوان مثال اینکه پاریس یک شهر در فرانسه است، اینکه آلبرت انیشتن دانشمند بود و هری پاتر شخصیتی داستانی است.
- آیا این کاملاً یک واقعیت اثبات شده است، و نه نظر خودتان؟ به عنوان مثال وین گرتزکی بزرگترین بازیکن هاکی روی یخ در جهان است، هاوایی زیباترین سواحل دنیا را دارد، نیویورک شهری است که هیچوقت نمی‌خوابد. اینها نمونه‌هایی از ایده‌هایی هستند که بسیاری از آنها به عنوان احتمالات یاد می‌کنند و ۱۰۰٪ واقعی محسوب نمی‌شوند. اگر منابع متعددی را پیدا کنید که بگویند گرتزکی بهترین بازیکن هاکی در تاریخ است، بنابراین می‌توانید این مفهوم را در پایان نامه خود متضمن شوید.

پارافریز کردن را یاد بگیرید

پارافریز کردن یعنی استفاده از آثار علمی و تحقیقی دیگران اما به زبانی دیگر. شما می‌توانید از نتایج و مطالب دیگران بهره ببرید اما لازم است که حتماً از آنها در بخش‌های مختلف کارتان یاد کنید. مثلاً در بخش منابع و مراجع از آنها یاد کنید و علاوه بر آن، برای اینکه برچسب سرقت ادبی به شما نخورد باید تلاش کنید تا جملات و عبارات خودتان را برای بیان اطلاعاتی که از اثری دیگر برداشته‌اید در مقاله، پایان‌نامه و... خود به کار ببرید.

به این کار پارافریز کردن گفته می‌شود و به شما کمک می‌کند تا از سرقت ادبی دور شوید. برای پارافریز کردن نباید از واژه‌ها و جملات مشابه یک اثر دیگر عیناً و پشت سر هم استفاده کنید. استفاده از عناوین، جملات و واژه‌های مشابه باعث می‌شود تا در نرم‌افزارهای بررسی سرقت ادبی سریعاً به دام بیفتید.

حواستان باشد که متن عاری از سرقت ادبی باشد

اگر همه این مراحل را به دقت دنبال کرده‌اید، احتمالاً در پایان، پایان‌نامه یا مقاله‌ای میرا از هرگونه سرقت ادبی خواهید داشت. با این وجود، گام‌هایی وجود دارند که می‌توانید با استفاده از آنها کاملاً مطمئن شوید که به طور تصادفی سرقت ادبی نکرده‌اید و یا چیزی را نادیده نگرفته‌اید:

- تاویل و خلاصه را اصلاح نمایید تا اطمینان حاصل کنید کلمات استفاده شده کاملاً متفاوت از منبع اصلی باشد.
- بررسی کنید که تمام نقل قول‌ها به طور صحیح فرمت شده باشند یا با علامت نقل قول و یا با فرمت نقل قول بدون علامت نقل قول مرجع خود.
- اطمینان حاصل کنید که اسنادها مشمول همه نقل قول‌ها، تاویل‌ها و متن‌های خلاصه شده باشند.
- بررسی کنید که اسنادهای کافی در متون طولانی‌تر وجود داشته باشند (در جاهایی که ممکن است لازم باشد اطلاعات منبع، بیش از یک بار تکرار شوند).
- اطمینان حاصل کنید که مرتکب سرقت ادبی از متون خودتان نشده باشید.

از نرم افزارهای بررسی سرقت ادبی استفاده کنید

گامی نهایی برای مقاله یا پایان‌نامه‌ای میرا از هرگونه سرقت ادبی وجود دارد: نرم افزارهای بررسی سرقت ادبی. این تکنولوژی با اسکن کردن متون شما نقاطی را که احتمال سرقت ادبی در آن وجود دارد پیدا و هایلایت می‌کند. در نظر داشته باشید که مقاله و پایان‌نامه شما از دروازه مسئول بررسی سرقت ادبی دانشگاه یا مجله نیز رد خواهد شد، بنابراین بررسی سرقت ادبی توسط خودتان ایده خوبی به نظر می‌آید.

سرقت ادبی را درباره مقالات و آثار قبلی خودتان هم رعایت کنید

شاید فکر کنید که استفاده از آثار قبلی خودتان در مقاله‌ای جدید یا یک اثر علمی جدیدی موردی ندارد. البته سخت در اشتباه هستید. استفاده از آثار قبلی خودتان هم بدون در نظر گرفتن روش‌های رهایی از سرقت ادبی برایتان مشکلاتی به وجود خواهد آورد. پس اگر بناست که از بخشی از پژوهش‌ها یا مقالات قبلی‌تان در یک اثر تازه بهره ببرید حتماً باید به فکر اعمال تغییراتی مانند پارافریز کردن باشید.

ویرایش و غلط‌گیری را فراموش نکنید

همیشه بعد از به پایان رسیدن یک مقاله یا پایان نامه یا هر اثر علمی و آکادمیک دیگر باید آن را ویرایش کنید و غلط‌گیری‌های لازم را انجام بدهید. سعی کنید به دقت منابع و مراجع را بررسی نمایید و مطمئن شوید که نقل‌قول‌ها را درست مطرح کرده‌اید و منابع را به طور کامل در متن‌تان قرار داده‌اید. در این صورت، احتمال اینکه به شما اتهام سرقت ادبی زده شود به شدت کاهش پیدا خواهد کرد.